

Hallintolaki: neuvojan roolit ja vastuut

Tuuli Tarukannel

Eduhouse

tuuli.tarukannel@eduhouse.fi

Hallinnon laillisuusperiaate

- Perustuslaki 2 §: Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.
- Hallintotehtävän hoitamisessa tulee noudattaa tarkoin sitä koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaisen tulee toimia lain määrittelemissä rajoissa.
- Julkista valtaa käyttävän on toteutettava lain sille määrittelemät tehtävät
- Lakisidonnaisuus koskee mm:
  - Hallinnollista päätöksentekoa ja valmistelua
  - Velvollisuutta tuntea laki ja osata soveltaa sitä, tiedettävä miten noudattamista valvotaan

Roolit

- Tehtävän hoitamiseen sovelletaan mm. hallintolakia, julkisuuslakia ja henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sekä vahingonkorvauslakia. = lakien velvoitteet tulevat tehtävässä noudatettavaksi.
- Julkisen vallan käyttö = tehtävässä käytetään julkista valtaa. Julkista valtaa käytettäessä on aina edistettävä perusoikeuksien, esimerkiksi yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan, toteutumista. Ei voida mielivaltaisesti päättää asioista, jokaiselle toimelle täytyy olla peruste. Esim. hallintolain näkökulmasta päätökset on tehtävä hallintolain mukaan ja perusteltava.
- Jos julkista valtaa käytettäessä syntyy virheen tai laiminlyönnin takia vahinkoa, siitä tulee vastata.
- Neuvontatehtävää hoitavat henkilöt toimivat virkavastuulla.
- Virkavastuun perusteena on se, että lakia ei ole noudatettu tai muita velvollisuuksia on rikottu.
- Virkavastuu voi syntyä siitä, että toimitaan tehtävässä lain tai virkavelvollisuuksien vastaisesti taikka laiminlyödään tehtäviään.
- Julkisuuslaissa myös velvollisuus salassapitoon: asiakirjasalaisuus, vaitiolovelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttökielto.

Hyvä hallinto

Hallintolaki (434/2003): Lain tarkoituksena on ”toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Lain tarkoituksena on myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta.” (1 §)

- **Hallinnon oikeusperiaatteet**

- **yhdenvertaisuusperiaate;** tasapuolinen kohtelu, johdonmukaisuus, syrjimättömyys
- **tarkoitussidonnaisuuden periaate;** viranomaisella ei saa toiminnassaan olla vääriä vaikuttimia eikä se voi käyttää harkintavaltaansa väärin
- **objektiviteettiperiaate;** viranomaisen tulee toimia asiallisesti ja puolueettomasti
- **suhteellisuusperiaate;** viranomaisten toimien tulee olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. (esim. kenenkään oikeuksia tai etuja eri rajoiteta enempää kuin on tarpeellista)
- **luottamuksensuojan periaate;** antaa yksityiselle oikeuden voida luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja pysyvyyteen

Mitä on hallintolain mukainen hyvä hallinto?

Hyvään hallintoon kuuluu esimerkiksi, että:

- ❖ viranomaiset kohtelevat ihmisiä oikeudenmukaisesti
- ❖ Viranomaiset ovat puolueettomia
- ❖ Viranomaiset tekevät työnsä huolellisesti ja oikein
- ❖ Työ ei kestä liian kauan
- ❖ Ihmiset saavat perustellun kirjallisen päätöksen, johon voivat hakea muutosta
- ❖ Viranomaiset vastaavat ihmisten asiallisiin kysymyksiin
- ❖ Avointa, julkista

Asianosaisen tai asiakkaan oikeudet hallintolaissa

- ❖ Oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti
- ❖ Viranomaisella selvittämisvelvollisuus
- ❖ Oikeus saada asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä
- ❖ Oikeus saada asiansa käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa
- ❖ Hallintoasian käsittelyn julkisuus
- ❖ Oikeus tulla kuulluksi hallintoasiaa käsiteltäessä
- ❖ Oikeus saada perusteltu päätös
- ❖ Oikeus hakea muutosta annettuun päätökseen
- ❖ Oikeus osallistua ja vaikuttaa

Käsittelyn julkisuus hallintolaissa

24 § Käsittelyn julkisuus

- Asia käsitellään julkisesti, jos niin on säädetty tai erityisen säännöksen nojalla päätetty.
- Asiakirjojen julkisuudesta ja asianosaisen tiedonsaantioikeudesta säädetään **viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa**.

Julkisuuslain lähtökohdat

Julkisuusmyönteinen
ajattelutapa: avoin, tasapuolinen
toimintatapa, jossa
tiedottaminen ja tietopyyntöihin
vastaaminen ovat selkeä
prosessi!

- Yleislaki, josta voidaan poiketa erityislakien niin vaatiessa.
- Viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei laissa toisin säädetä.
- Kenellä tahansa on oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta.
- Viranomaisella on velvoite neuvoa, opastaa ja antaa tietoa.
- Tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Asioiden käsittely on julkista, mutta kääntöpuolena yksityisyydensuoja

- Hallinto perustuu julkisuusperiaatteeseen (PL 12 §)
- Viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on myös oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta.
- Julkisuusperiaate julkisuuslaissa: Asiakirjojen julkisuudesta voidaan tehdä poikkeuksia vain lailla ja välttämättömien syiden vuoksi. Julkisuuslaissa säädetään myös salassapidon perusteista.
- Julkisuuslaki selkiyttää: **julkinen, ei vielä julkinen ja salassapidettävä**
- **MUTTA:**
  - ❖ perustuslain 10 §: jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu
  - ❖ tietosuoja-asetus, tietosuojalaki: henkilötietojen käsittely, arkaluonteiset henkilötiedot
  - ❖ Jokaisella on oikeus lakisääteiseen yksilönsuojaan tietojenkäsittelyssä: jokaisella on oikeus saada henkilötiedoilleen riittävä suoja.
  - ❖ julkisuuslaki: salassapidettävät asiat

Julkisuus ja salassapito

- Toiminnan on oltava luottamuksellista ja siinä on huomioitava salassapitoa sekä henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö.
- Ei saa paljastaa tietoon tulleita henkilökohtaisia tai yksilökohtaisia tietoja sivullisille paitsi tietyissä poikkeustapauksissa.
- Esim. toimintansa aikana havaittuja sääntöjenvastaisuuksia tai sääntöjen rikkomisia, joita koskee unionin tai kansallisessa lainsäädännössä säädetty velvollisuus ilmoittaa julkiselle viranomaiselle, erityisesti rikostapauksissa.

Mitä on esteellisyys?

- Asioiden puolueeton käsittely on turvattu muun muassa perustuslain 21 §:n hyvän hallinnon takeissa, perusoikeus.
- Hallinnon tavoitteisiin kuulumattomat tai päätöksenteolle vieraat perusteet eivät saa vaikuttaa asian käsittelyyn.
- Tällaisia asioita voivat olla mm. ystävien suosinta, oman hyödyn tavoittelu, taloudellisten etujen tavoittelu jne.
- Esteellisyys syntyy, kun puolueettomuus vaarantuu YKSITTÄISEN asian käsittelyssä
- Esteellisyysperusteista säädetään laissa, peruste esteellisyyteen on siis löydyttävä laista ja perustelun ja syyn oltava selkeästi "lain tasoinen"
- Esteellinen mukana asian käsittelyssä = päätöksenteon virhe ja päätöksen kumoamisperuste
- Mikäli henkilöllä on sellainen suhde viranomaisessa käsiteltävään asiaan tai asianosaisiin, että se vaarantaa hänen puolueettomuutensa, hän on esteellinen.
- Esteellisyys = turvataan liian läheiset yhteydet asian käsittelijän ja asianosaisten/asian välillä, poistamaan ristiriita/edes uhka yleisen edun ja asian käsittelijän edun välillä.

Mitä on esteellisyys

- Jokaisella on velvollisuus arvioida itse omaa esteellisyytensä.
- Epävarmassa tapauksessa esteellisen henkilön on parempi olla ottamatta osaa asian käsittelyyn.
- Jos henkilö vetäytyy esteellisyysepäilyjen vuoksi omasta aloitteestaan asian käsittelystä, päätös ei tämän johdosta synny virheellisessä järjestyksessä, vaikka hänet myöhemmin todettaisiin esteettömäksi.
- Jos esteellinen henkilö osallistuu asian käsittelyyn tai mikäli esteetön henkilö jäävätään toimielimen päätöksellä, päätöksessä on muotovirhe.

Esteellisyyasperusteet hallintolaissa

Virkamies on esteellinen:

- 1) jos hän tai hänen läheisensä on asianosainen;
- 2) jos hän tai hänen läheisensä avustaa taikka edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 3) jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetulle läheiselleen;
- 4) jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 5) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä on hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä, valtion liikelaitoksessa tai laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 6) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä kuuluu viraston tai laitoksen johtokuntaan tai siihen rinnastettavaan toimielimeen ja kysymys on asiasta, joka liittyy tämän viraston tai laitoksen ohjaukseen tai valvontaan; tai
- 7) jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.

Kiitos!

Tuuli Tarukannel

